

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра методології та методів соціологічних досліджень

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Методи побудови та вимірювання соціальних показників
для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 «Соціологія»
освітній рівень бакалавр
освітня програма «Соціологія»
вид дисципліни вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	20__/20__
Семестр	7
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладачі: доц. Світлана САЛЬНІКОВА

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)
на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробник(и):

Світлана САЛЬНІКОВА, к. соц. н., доцент, доцент кафедри методології та методів соціологічних досліджень

ЗАТВЕРДЖЕНО
Зав. кафедри методології та методів соціологічних досліджень

(підпис)

Микола СИДОРОВ

Протокол № 10 від «28» 2022 р.

Схвалено науково - методичною комісією факультету соціології

Протокол від «29» липня 2022 року № 8

Голова науково-методичної комісії Тетяна ЧЕРВІНСЬКА

1. **Мета дисципліни** – ознайомлення студентів з методологічними та методичними особливостями побудови соціальних показників як інструменту вивчення соціальної реальності задля отримання практичних навичок з конструювання і обґрунтування методик їх вимірювання, а також застосування, аналізу та інтерпретації наявних методик, зокрема індексних у подальшій практичній роботі.

2. **Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:**

- досвід розробки програми соціологічного дослідження та створення інструментарію;
- знання типології шкал;
- володіння методами аналізу даних, зокрема такими як кореляційний аналіз, факторний аналіз та аналіз надійності;
- робота у статистичних пакетах з обробки і аналізу даних, зокрема SPSS.

3. **Анотація навчальної дисципліни:** Навчальна дисципліна «Методи побудови та вимірювання соціальних показників» є дисципліною вільного вибору студентів у фаховій підготовці здобувачів вищої освіти за освітньою програмою “Соціологія” (Вибір з блоку «Прикладні соціологічні дослідження»). Вона зорієнтована на вдосконалення певних фахових умінь та навичок у студентів-соціологів як майбутніх дослідників і / або аналітиків. В рамках дисципліни основна увага приділяється методологічним та методичними особливостям побудови соціальних показників як інструменту вивчення соціальної реальності, зокрема шляхом конструювання і обґрунтування методик їх вимірювання, а також застосування уже наявних методик у професійній діяльності.

4. **Завдання (навчальні цілі):**

- розуміння методологічних та методичних особливостей побудови соціальних показників;
- знання можливостей та обмежень інтегральних індексів, зокрема у порівняльному вивченні;
- вміння формувати системи соціальних показників, аналізувати наявні глобальні та національні індекси для подальшої професійної діяльності;
- розвиток практичних навичок студентів щодо конструювання соціальних показників, зокрема інтегральних індексів, в практиці соціологічних досліджень.

Це спрямовано на формування наступних компетентностей:

- Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації (СК06);
- Вміння використовувати сучасні технології проведення досліджень, збору та аналізу соціальних даних (СК12).

5. **Результати навчання за дисципліною:**

Код	Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)	Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
1.1	Гносеологічні основи та методологічні підходи до побудови соціальних показників	Лекція, практичні заняття, самостійна і контрольна роботи	Усна доповідь	10
2.1	Застосування технік одномірного та багатомірного шкалування	Лекція, практичні заняття, самостійна і контрольна роботи	Практичні завдання*	20
2.2	Конструювання соціальних показників та обґрунтування їх вимірювання	Лекція, практичні заняття, самостійна робота	Практичні завдання*	40
3.1	Презентація методики вимірювання соціального показника, у т.ч. глобальних та національних індексів	Лекція, практичні заняття, самостійна робота	Практичні завдання*	20
4.1	Формування системи соціальних показників, пошук відповідних даних	Лекція, практичні заняття, самостійна робота	Практичні завдання*	10

* у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій

6. **Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання**

Програмні результати навчання (назва)	1.1	2.1	2.2	3.1	4.1
Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації (PH07)		+	+	+	+
Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури (PH08)	+		+	+	

7. **Схема формування оцінки.**

7.1 **Форми оцінювання студентів:**

- семестрове оцінювання студентів:

1. Контрольна робота (одна, обов'язкова), PH1.1, PH2.1, PH3.1 - 12 балів / 15 балів
2. Самостійна робота (дві, є обов'язковими), PH2.2, PH3.1, PH4.1 – 14 балів / 19 балів та 22 балів / 30 балів
3. Робота на практичних заняттях PH1.1, PH2.1, PH2.2, PH3.1, PH4.1– 12 балів / 36 балів

- підсумкове оцінювання – залік

7.2 **Організація оцінювання:**

1. Контрольна робота – КР 1 проводиться після теми 5.
2. Самостійна робота – СР1 виконується після опрацювання теми 9; СР2 вимагає комплексу знань і проводиться після теми 10, проте завдання студенти отримують після теми 6, робота має бути представлена на кафедру за 1 тиждень до початку сесії.
3. Робота на практичних заняттях (теми 1-10) – протягом семестру.

7.3 **Шкала відповідності оцінок**

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та практичних занять

Номер та назва теми	Кількість годин		
	лекції	практ. заняття	сам. роб.
1. Від поняття до концепту: дорожня карта			
1. Концепція вимірювання у соціальних науках	2		6
2. Операціоналізація та концептуалізація понять	2	2	8
3. Техніки одномірного шкалування	2	4	8
4. Багатомірне шкалування	2	4	8
2. Побудова соціальних показників			
5. Формування системи соціальних показників (на прикладі вивчення етнопонаціональних міграцій)	2	2	8
6. Конструювання індексних методик: приклад ІСС	2	2	6
7. Одновимірні та багатовимірні моделі показника: приклад вимірювання релігійності	2	2	8
8. Забезпечення валідності, надійності; валідація. Приклад освітніх послуг	2	2	6
9. Глобальні та національні індекси. Демонстрація можливостей, зауваги обмежень	2	4	10
10. Чи є альтернатива індексному методу?	2	2	8
Всього годин	20	24	76

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – 20 год.

Практичні заняття - 24 год.

Самостійна робота – 76 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основна:

1. Головаха, Е.И., Панина, Н.В. (1997). *Интегральный индекс социального самочувствия (ИИСС): конструирование и применение социологического теста в массовых опросах*. Киев: Ин-т социологии НАН Украины, 64 с.
2. Дембіський, С. (2019). *Розробка соціологічних тестів: методологія і практики її застосування* : монографія. Київ: Інститут соціології НАН України, 304 с., С. 43-58, С. 108-126, С. 232-274.
3. Панина, Н.В. (2012). *Избранные труды по социологии : в трех томах. Том II. Теория, методы и результаты социологического исследования образа жизни, психологического состояния и социального самочувствия населения / Сост. и ред. Е. И. Головаха*. Киев: Институт социологии НАН Украины, 312 с., С. 43-78.
4. Сальнікова, С. А. (2010). Багаторівневе моделювання як аналітична стратегія вимірювання релігійності. *Методологія, теорія і практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. Вип. 16, 222–229.
5. Сальнікова, С., Мурадян, О., Сидоров, М. (2020). Міжнародні макросоціальні показники як аналітичні інструменти в соціології. *Соціологічні студії*. 2 (17), 41–54. DOI: 10.29038/2306-3971-2020-02-41-54
6. Сальнікова, С., Мурадян О., Яшкіна Д. (2021). Міжнародні макросоціальні показники: потенціал соціологічної компаративістики. *Соціологічні студії*, 2 (19), 63–78. DOI: <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2021-02-63-78>

7. Oliinyk, O. V., Lyasota, L. I. (2018). Problem of measurement of efficiency of propaganda (on the example of using of the index of effectiveness of the russian propaganda in Ukraine). *Grani*. 21(4), 40-46.
8. Sydorov, M., Salnikova, S. (2021). SERVQUAL Model in HEI Monitoring Survey as a Part of quality Assurance Policy. *Advances in Economics, Business and Management Research*, Atlantis Press, Vol. 170, 204–209. DOI: <https://dx.doi.org/10.2991/aebmr.k.210320.036> URL: <https://www.atlantis-press.com/proceedings/eler-21/125954378>

Додаткова:

1. Дембіський, С. (2017). Інтегральний індекс соціального самопочуття: альтернативний підхід. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. № 4, 109-129.
2. Нікітіна, Т. (2009). Теоретична та емпірична інтерпретація і операціоналізація поняття «валідність». *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. № 2, С. 113–129.
3. Олійник, О.В., Фостер, Л.Ф. (2017). Соціологічний вимір громадянського суспільства: теоретичні аспекти та емпіричні показники. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 17, 121-123.
4. Salnikova, S., Matsyuk, O. (2012). Political Participation: Conceptual Designs, Methods of Measurement. *Sociological Studies*. No. 1, 87–92.
5. Сальнікова, С. Тимчук, Т. (2017). Громадсько-політична активність населення європейських країн. *Соціологічні студії*. № 1(10), 26–35. DOI: 10.29038/2306-3971-2017-01-26-35
6. Сальнікова С. А. (2015). Застосування критерію Пірсона до визначення структури тестових завдань. *Соціологічні студії*. № 1(6), 78–83. DOI: 10.29038/2306-3971-2015-01-78-83
7. Сальнікова, С. А. (2013). Порівняння вітчизняних та зарубіжних підходів до виокремлення показників релігійності. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна / Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*. № 1053, С. 39–43.